

■ Nya möjligheter och utmaningar inom det jämförande studiet av politik

CARSTEN ANCKAR¹

ABSTRACT

New possibilities and challenges in comparative politics. The first decade of the 21st century has brought with it two important breakthroughs in the study of comparative politics. The first one concerns the availability of data. Nowadays, access to a wide range of information sources for a large number of countries in the world can be gained without too much effort. The second one concerns the methodological achievements made in recent years. Today, sophisticated multi-level analyses can be conducted fairly easily. Among qualitatively oriented researchers, Charles Ragin has made a significant contribution by introducing the *fs/QCA*-technique into the field of political science. However, the growing amount of data and the new methods not only open up new possibilities for the researcher. The present article explicitly deals with the problems related to the use of multi-level analyses and *fs/QCA* in comparative political research. In addition, attention is drawn to the drawbacks of using survey data from heterogeneous settings.

Nya möjligheter

Under 2000-talets första decennium har två trender kunnat noteras inom den komparativa politikforskningen. Det första har att göra med datatillgänglighet, det andra med metodologiska spörsmål. Det är ingen överdrift att säga att tillgången på data för de länder som inte tillhör OECD generellt sett varit bristfällig. Ännu för tio år sedan var t.ex. insamlandet av uppgifter rörande de politiska partiernas väljarstöd i det senaste parlamentsvalet i världens demokratier en tidskrävande process, som

inte sällan krävde direkta kontakter mellan forskaren och respektive lands valkommission. Idag kan man genom att bläddra i några samlingsvolymerna få fram sådana uppgifter inte bara för de senaste valen i demokratiska länder utan för så gott som samtliga val som föranstaltats i världens självständiga stater under de senaste sekulerna (Nohlen 2005; Nohlen et al 1999; 2001; under utgivning). Antalet encyklopedier innehållande data av starkt varierande karaktär har ökat explosionsartat. I allt större utsträckning samlas dessa uppgifter även samtidigt i färdiga databaser,

1 Carsten Anckar är professor i statskunskap, särskilt jämförande politik, vid Åbo Akademi. E-post: carsten.anckar@abo.fi

Uppsatsen baserar sig på min installationsföreläsning vid Åbo Akademi den 29 september 2006. Jag tackar Thomas Denk (Karlstads universitet) samt en anonym bedömare för värdefulla kommentarer.

vilket självfallet underlättar forskningsarbetet. I detta sammanhang bör man även nämna Internets roll som informationsförmedlare. Att få data och färskartiklar levererade till skrivbordet i expressfart är fortfarande en lyx som merparten av vetenskapsidkarna ännu inte riktigt vant sig vid.

Den ökade tillgången på data gäller inte endast variabler på systemnivå. När det gäller omfattningen av data på individnivå har diskrepansen mellan industriländer och utvecklingsländer varit ännu mer påfallande. Fortfarande är skillnaderna mellan i-länder och u-länder i detta avseende markanta, men det bör poängteras att klyftan hela tiden minskar. Under flera decennier har attitydundersökningar i ett flertal länder genomförts inom ramen för de s.k. World Values-sammanställningarna. Antalet länder i vilka man föranställt intervjuerna har sakta men säkert ökat och i den senaste versionen ingår även ett ansenligt antal icke demokratiska länder som exempelvis Kina, Saudiarabien och Iran.

Den ökade tillgången på data har medfört att antalet länder som ingår i komparativa studier kunnat utökas väsentligt. Detta är givetvis bra med tanke på studiernas tillförlitlighet. Det säger sig självt att om man vill undersöka effekter av variabler borde variablerna även tillåtas variera maximalt. Det är därför frustrerande att tvingas konstatera att en mängd författare inte förstått eller velat utnyttja den ökade informationsmängden till fullo. Fortfarande är studier i vilka undersökningsobjekten utgörs av de västeuropeiska länderna vanligt förekommande i litteraturen. Dessa länder är lika i flera avseenden, vilket innebär att många intressanta statsvetenskapliga frågeställningar automatiskt diskvalificeras. Det finns helt enkelt ingen variation på de företeelser vars effekter

man studerar och/eller ingen variation på de företeelser man avser förklara. I ljuset av att komparativisterna i metodologisk mening ständigt varit utsatta för problemet att antalet undersökningsobjekt är begränsat i förhållande till antalet förklarande variabler (t.ex. Peters 1998: 38-39; Landman 2003: 40-43) är det minst sagt förvånande att så många vetenskapsidkare inte verkar ha insett den i andra vetenskapliga discipliner självklara sanningen att valet av undersökningsobjekt bör dikteras av den vetenskapliga frågeställningen. Att definiera sitt forskningsintresse i termer av specifika regioner är tyvärr fortfarande alltför vanligt inom forskningsområdet jämförande politik.

För en positivistiskt orienterad komparativist är det hursomhelst glädjande att notera att den ökade tillgången på data sammanfaller med stora metodologiska framsteg inom statskunskapen. Regelrätta experiment kan i och för sig inte utföras inom vår disciplin i någon nämnvärd utsträckning. Våra möjligheter att manipulera de oberoende variabler vi använder oss av är minst sagt begränsade. Med denna restriktion i minnet är det ändå glädjande att kunna konstatera att den snabba utvecklingen av mjukvaruprodukter har medfört att det idag är möjligt att på ett relativt enkelt sätt utföra statistiska flernivåanalyser. Med detta menas att vi samtidigt kan mäta effekter av oberoende variabler som opererar på olika analysnivåer. Att denna teknologiska utveckling sker samtidigt som tillgången på individdata ökar explosionsartat är en lycklig slump. Det är nu möjligt att på ett mer tillförlitligt sätt än tidigare isolera individegenskapers förklaringskraft från systemegenskapers.

Även för de forskare som huvudsakligen angriper frågeställningar med en kvalitativ metodarsenal blåser det nya vindar. Charles Ragin (1987; 2000; 2005) har här

gjort en banbrytande insats, först i och med lanseringen av analysmetoden *qualitative comparative analysis* (som sedermera utvecklats av Cronqvist 2003; 2005) och sedan genom introduceringen av fuzzy set-tänkandet i den jämförande politikforskningen (jag använder fortsättningsvis termen "fs/QCA" som beteckning på alla varianter av *qualitative comparative analysis* och fuzzy sets). Hittills har fs/QCA närmast mottagits med välvillig skepsis bland kollegerna, men det är möjligt att metoden kommer att användas i större utsträckning av komparativister i framtiden. Förespråkarna för fs/QCA hävdar att metoden har två ovedersägliga fördelar. För det första möjliggör tillämpningen av fs/QCA studiet av kombinatoriska effekter av flera oberoende variabler vid situationer där vi opererar med ett begränsat antal undersökningsenheter (vilket i regel är fallet i jämförande politikforskning). Dylika sambandsmönster kan givetvis i princip även studeras med konventionella statistiska metoder genom att man konstruerar interaktionstermer, men då regressionsmodellerna i dessa fall kräver ett stort antal undersökningsenheter är fs/QCA, åtminstone enligt metodens förespråkare, ofta ett bättre analysverktyg inom studiet av jämförande politik. För det andra riktas vid tillämpningen av fs/QCA vårt intresse mot huruvida en förklaring är nödvändig och/eller tillräcklig för utfallet på den beroende variabeln. Sådana samband har regelmässigt negligerats av statsvetarna. Istället har man alltför ofta nöjt sig med att avfärda de triangulära mönster dylika samband bildar som heteroskedasticitetsproblem (t.ex. Ragin 2000: xiii-xiv).

Även om fs/QCA inte fått den genomslagskraft somliga hade förväntat sig har publiceringen av Ragins nyssnämnda verk lyft upp de metodologiska frågorna till

den plats de förtjänar inom disciplinen. Kvantitativt inriktade forskare har exempelvis i alltför hög grad tenderat att negligera frågor som rör skillnaden mellan populationskriterier och oberoende variabler (Ragin 2000: 311-315). Därtill har fuzzy set-metoden i synnerhet bidragit till att forskare i större utsträckning än tidigare fäster uppmärksamhet vid förekomsten av kvalitativa trösklar längs kvantitativa skalor (se även Lieberson 2001: 333).

Problem och utmaningar

Konsekvenserna av de nya metoderna och det nya datamaterialet är dock inte alltigenom positiva. Eftersom statskunskapen opererar med svåroperationaliserbara begrepp som exempelvis demokrati, frihet, förtryck, korporatism och konfliktintensitet har definitionen av dessa begrepp traditionellt utgjort en central del av forskningsprocessen. I och med att färdiga databaser numera kan laddas ner via Internet, har det inneburit att dylika validitetsdiskussioner upptar mycket mindre plats än tidigare i vetenskapliga publikationer. Problemet accentueras av att en del operationaliseringar på kort tid lyckats uppnå någon form av monopolstatus inom den jämförande politikforskningen. Det är i sanning anmärkningsvärt att det i litteraturen numera verkar råda en bred konsensus om hur graden av demokrati skall mätas. I en väldigt stor del av alla breda empiriska studier av demokrati eller demokratisering används det index över politiska rättigheter och medborgerliga friheter som den amerikanska organisationen *Freedom House* årligen tillhandahåller. Begreppet korruption, igen, mäts mer eller mindre uteslutande med ett korruptionsperceptionsindex som årligen sammanställs av organisationen *Transparency International*. Denna monopoliseringstendens

avseende indexkonstruktioner innebär självfallet även att samma validitets- och reliabilitetsfel återfinns i en stor mängd monografier och artiklar som publiceras.

Även när det gäller den ökande tillgången på surveydata ställs vi inför såväl validitets som reliabilitetsproblem. Såsom tidigare nämnts inkluderas numera allt fler icke demokratier i World Values-sammanställningarna. Att t.ex. mäta graden av förtroende för de politiska ledarna i länder som inte är demokratiska är ingen lätt uppgift. Det är minst sagt vågat att anta att intervjuobjekten regelmässigt skulle ge sanningsenliga svar till en främmande intervjuperson i länder där yttrandefriheten är beskuren. Om vi granskar de resultat som framkom i den senaste World Values-studien (www.worldvaluessurvey.org) kan vi notera att förtroendet för regeringen är högst i auktoritära eller halvauktoritära länder som Kina, Vietnam, Bangladesh, Jordanien, Iran, Egypten och Marocko, medan missnöjet med politikerna är avsevärt större i de västliga etablerade demokratierna. I och för sig är det inte omöjligt att resultaten återspeglar verkligheten, men det är onekligen svårt att förstå varför medborgarna generellt sett skulle ha ett lägre förtroende för ledare de själva valt än för ledare som nått sin position på annat sätt.

En annan svårighet har att göra med begreppens innebörd. I en ofta citerad artikel varnar Giovanni Sartori (1991) för att många av de begrepp samhällsvetarna opererar med har en begränsad reskapacitet. Med detta menas att innebörden i ett begrepp inte är densamma i olika kontexter. Det säger sig självt att risken för att begreppen skall uppfattas olika ökar i takt med att undersökningspopulationen utvidgas. Även de empiriska indikatorernas tillförlitlighet påverkas ofta av antalet länder som ingår i studien. Ett klassiskt ex-

empel är användningen av valdeltagande som mått på demokratisk kvalitet. Så länge vi håller oss till de nordiska länderna är måttet relativt oproblematiskt. I samtliga länder får de röstberättigade medborgarna ett röstningskort hemskickat och vid valtillfället kan man sedan, om man vill, bege sig till röstningslokalen för att avge sin röst. Pondera emellertid att undersökningspopulationen vidgas så att den omfattar samtliga OECD-länder. I så fall blir indikatorn problematisk eftersom betingelserna för att rösta i politiska val varierar kraftigt mellan länderna. I Belgien förekommer rösttvång, vilket innebär att en del väljare beger sig till vallokalen endast av det skälet att de vill undvika repressalier från myndigheterna. I USA, igen, förutsätts medborgarna själva ta initiativet till att registrera sig som röstberättigade för att kunna rösta i allmänna val.

Det är dock värt att betona att inte endast de centrala begreppen vi opererar med har en begränsad reskapacitet. Dessamma gäller teoriernas bärkraft. Inom ämnesområdet jämförande politik strävar vi ofta efter att påvisa universella lagbundenheter. Då tillgången på data ökar väljer forskaren därmed att utöka antalet undersökningsenheter så att populationen omfattar samtliga länder för vilka data finns tillgängligt. Detta är en bra början, men då bortser vi från det faktum att många av statskunskapens teorier är kontextbundna. Att finna den kontext inom vilken en teoris giltighet är störst (eller minst) är en av de stora utmaningarna inom den komparativa politikforskningen.

Beträffande de metodologiska framstegen kan konstateras att flernivåanalysernas frammarsch inte endast medför stora möjligheter utan även vissa svårigheter. Inom ämnesområdet jämförande politik blir flernivåanalyser i första hand aktuella vid situationer då den beroende variabeln

utgörs av en individegenskap och de oberoende variablerna av individegenskaper och systemegenskaper. De systemegenskaper vi opererar med befinner sig oftast på nationell nivå. Som exempel kan anföras variabler som styresform, valsystem, partisystem, förvaltningsstruktur, domstolsväsendets uppbyggnad, relationen mellan exekutiven och legislaturen, m.m.

Inom surveyforskningen har man i regel inte behövt bekymra sig över att antalet undersökningsenheter skulle vara för litet i förhållande till de förklarande variablerna. Det är onekligen en paradox att i takt med att antalet länder som ingår i World Values-intervjuerna ökar, accentueras problemet med ett begränsat antal undersökningsenheter för surveyforskaren. Så länge länderuppsättningen är homogen behöver forskarna inte bekymra sig om systemvariabler eftersom dessa är konstanta. Variationen i systemvariablerna ökar emellertid kraftigt i och med att exotiska länder inkluderas i populationen. I dylika fall måste forskaren beakta, dvs. i regressionsmodellen inkludera, samtliga relevanta systemvariabler som särskiljer länderna. Ganska snart kommer han eller hon då att ställas inför samma multikollinearitetsproblem som de jämförande politikforskare vilkas forskningsintresse riktar mot politiska institutioner med jämna mellanrum brottas med. Så länge vi anlitar surveydata från de skandinaviska länderna behöver vi inte bekymra oss om systemegenskaper som valsystem, partisystemets struktur, social välfärdsmodell och dominerande religion. Situationen blir emellertid en annan då vi utökar populationen med länder som t.ex. Saudiarabien och Papua Nya Guinea. Med avseende på de ovan nämnda systemegenskaperna skiljer sig dessa länder väsentligt från de skandinaviska länderna och i dylika fall måste systemegenskaperna inkluderas i flernivå-

analyser tillsammans med de individrelaterade variablerna.

Härvidlag konfronteras vi med problemet med för många variabler och för få fall. De oberoende variablerna tenderar nämligen att samvariera i stor utsträckning på systemnivå. Den forskare som t.ex. har för avsikt att förklara variationer i attityder till dödsstraffet bl.a. med hänvisning till systemegenskaper som demokrati, dominans av kristendom samt historisk avsaknad av slaveri märker snabbt att detta skulle vara förknippat med avsevärda svårigheter även om data på såväl individ- som systemnivå fanns tillgängligt för samtliga länder i världen. Detta eftersom de tre systemvariablerna går hand i hand i väldigt stor omfattning (Anckar 2004: 97-98).

Självfallet är lösningen inte, att vi för att undvika att konfronteras med de multikollinearitetsproblem som inklusionen av fler länder i undersökningspopulationen ger upphov till, enbart skall rikta forskningsintresset mot länder som är lika varandra. Eftersom det är teoretiskt motiverat att anta att systemegenskaper spelar en viktig roll för individbeteendet måste vi givetvis inkludera dessa bland de förklarande variablerna. Forskaren ställs då inför ett dilemma; för att kunna studera effekter av systemvariabler måste undersökningspopulationen vidgas i såpass stor utsträckning att man säkerställer variation i de relevanta systemegenskaperna. Då undersökningspopulationen utökas, accentueras emellertid problemet med att fastställa de enskilda systemvariablernas förklaringskraft.

”Lösningen” på detta problem är att man i allt större utsträckning borde frångå tanken på maximal inklusion av variabler i regressionsmodellerna och istället eftersträva maximal exklusion av variabler. Uttryckt i andra termer innebär detta att man

i Poppers (1959) anda skulle sträva efter att falsifiera hypoteser istället för att verifiera desamma. För att återgå till det nyssnämnda exemplet med de tre systemvariablerna demokrati, dominans av kristendom samt historisk frånvaro av slaveri borde man ha som ambition att försöka utesluta så många av variablerna som möjligt från den fortsatta analysen. Detta görs lämpligen genom att testa om de individrelaterade oberoende variablerna slår igenom på samma sätt oberoende av vilket värde undersökningsenheten har på systemvariabeln. Om så är fallet är systemvariabeln irrelevant som förklaring till variationen på den beroende variabeln och vi kan bortse från den i den fortsatta analysen. Ju fler systemvariabler vi kan exkludera, desto mer tillförlitliga flernivåmodeller kan vi konstruera. Det är därför skäl för forskaren att testa i vilken mån de individrelaterade oberoende variablerna inverkar på den beroende variabeln i maximalt olika kontexter. Om det t.ex. visar sig att en hög utbildningsnivå sammanfaller med en negativ syn på dödsstraffet i Sverige, Zimbabwe och Förenade Arabemiraten kan vi bortse från systemegenskaperna demokrati, kristen dominans samt historisk erfarenhet av slaveri eftersom de tre länderna uppvisar variation ifråga om sagda egenskaper. I sammanhanget är det skäl att poängtera att forskaren måste sträva efter att välja länder som är *maximalt* olika varandra. Principen är enkel: ju mer olika länderna är, desto fler systemvariabler kan vi automatiskt diskvalificera från den fortsatta analysen såvida de individrelaterade variablerna uppvisar samma interaktionsmönster i de olika länderna.

En dylik forskningsstrategi är ingalunda obekant inom den jämförande politikforskningen. Analystekniken går under benämningen "most different systems design" och presenterades redan 1970 av

Adam Przeworski och Henry Teune. Metoden har använts sparsamt under decenniernas lopp, inte minst beroende på att data för exotiska länder inte funnits att tillgå. Det är i sanning ironiskt att denna, kunde man tycka, obsoleta metod för kontroll av extern variation blivit högaktuell inom forskningsområdet jämförande politik precis vid den tidpunkt då flernivåanalyser kan utföras utan större tekniska besvär.²

Vad fs/QCA-metoden beträffar är den onekligen behäftad med avsevärda svagheter. Den bygger på ett kontinuerligt samspel mellan teori och empiri. Därvidlag bryter man mot den gällande regeln att en teori inte skall omformuleras efter dataanalysen (King et al 1994: 21-22). Vid tillämpningen av fs/QCS testar man helt enkelt teorin samtidigt som man väljer fall. Därtill skall kvantitativa mått ersättas med kvalitativa snittpunkter. Vid tillämpningen av fuzzy set-metoden skall forskaren, istället för att t.ex. använda BNP/cap som mått på ekonomiskt välstånd, operera med termer som "mycket rik", "ganska rik", "inte så värst rik" osv. Det säger sig självt att fastställandet av dylika snittpunkter inte är någon enkel uppgift. Till att börja med förutsätter detta att forskaren har en stor kunskap om de olika begreppen. Eftersom politik kan förklaras med hänvisning till en stor mängd företeelser inom varierande ämnen som exempelvis religion, ekonomi, psykologi och geografi är detta långtifrån alltid en självklarhet inom statskunskapen. En annan svårighet

2 Det skall i sammanhanget påpekas att Przeworski och Teune ingalunda var främmande för flernivåanalyser. I själva verket efterlyste de sådana redan år 1970 (72): "[w]hat we need in comparative research ... are statistical techniques that would allow the control variable to be measured at a level different from the two variables that are tested".

utgörs av det faktum att forskaren lätt faller för frestelsen att anpassa dessa kvalitativa snittpunkter till det empiriska materialet. Det är helt enkelt alltför lätt att bevisa en teoris giltighet med fuzzy set-analyser.

Ragins kritiker menar även att fs/QCA inte egentligen tillför något nytt och att metoden är underlägsen statistiska analys-tekniker. Ett grundläggande problem med fs/QCA som ofta nämns är att samtliga logiska kombinationsmöjligheter av de oberoende variablerna inte alltid återfinns i det empiriska materialet. I dessa fall bör forskaren själv resonera sig fram till vilket värde de kombinationer som inte finns i datamaterialet borde generera på den beroende variabeln (t.ex. Seawright 2005: 6-7). Ett annat problem utgörs av de fall där samma variabelkombination ger olika utslag på den beroende variabeln. I dessa fall är forskaren tvungen att helt enkelt välja ett av alternativen (Seawright 2005: 6).

Ragin medger förvisso att det faktum att vissa kombinationer saknar motsvarigheter i empirin är ett problem, men att detta inte är unikt för fs/QCA. Som analys-teknik brottas ju regressionsanalysen med exakt samma problem, eftersom stora delar av egenskapsrymden i en regressionsanalys är tom på undersökningsenheter (Ragin 2000: 198-202).

Problemet med att likadana variabelkombinationer ger olika utfall på den beroende variabeln "löser" Ragin (2000: 109-116) genom att använda sig av ett statistiskt test baserat på den binominala distributionen. I och med detta test inför han probabilitetskriterier i det som från början (Ragin 1987) var en deterministisk forskningsdesign. Såsom tidigare nämnts används fs/QCA för att testa huruvida variabelkombinationer utgör nödvändiga och/eller tillräckliga villkor för utfallet (den beroende variabeln). Härvidlag har kritikerna tagit fasta på att en determinis-

tisk forskningsdesign i logisk mening inte kan medge några undantag. Att i likhet med Ragin tala om en förutsättning som "nästan alltid nödvändig" är m.a.o. liktydigt med att använda en självmotsägelse (Lieberson 2001; Lieberson 2004: 25; Waldner 2005). Ragins försvarare har här påpekat det orimliga i att helt och hållet förkasta ett samband pga. att något ensaka fall motsäger hypotesen. Detta, menar man, kan jämföras med att i en regressionsanalys kräva att samtliga observationer ligger precis på regressionslinjen, dvs. den förklarade variansen är 100 procent (t.ex. Goertz 2005).

Icke desto mindre har det faktum att Ragin numera infört ett probabilistiskt tänkesätt i fs/QCA inneburit att metodens förespråkare haft svårt att värja sig mot en kritik som menar att distinktionen mellan konventionella statistiska tekniker, särskilt regressionsanalys och fs/QCA är luddig (se Seawright 2005; Achen 2005). I takt med att fs/QCA utvecklas liknar metoden mer och mer konventionell statistisk metod. I en jämförelse av regressionsanalys och fs/QCA har Seawright (2004: 15-16; 2005: 16-23) härvidlag på ett övertygande sätt konstaterat att regressionsanalys är ett bättre analysverktyg än fs/QCA, eftersom regressionsanalys bättre förmår hantera problemet med variabler som utelämnats ur modellen.

En fördel med fs/QCA som metodens förespråkare ofta nämner är dess förmåga att fastställa skillnader mellan populationskriterier och oberoende variabler. Kvantitativt inriktade forskare tenderar tyvärr att bortse från detta problem och istället utgående från geografiska kriterier betrakta populationen som given. Detta är dock inte alltid fallet, speciellt då vår forskningsansats innehåller starka inslag av induktion. Antag exempelvis att vår ambition är att förklara varför vissa regio-

nala entiteter utvecklar autonomi medan andra inte gör det (t.ex. Ackrén 2009; Olausson 2004). För att besvara denna frågeställning borde vår undersökningspopulation dels omfatta enheter som är autonoma och dels enheter som är icke-autonoma. Att identifiera enheter som är autonoma bereder inga oöverkomliga svårigheter. Däremot är det vanskeligare att fastställa den grupp av enheter som icke är autonoma. I princip är ju världen full av regioner som inte utvecklat autonomi. Vilka skall medtas i undersökningen? Antag vidare att en betydande del av de autonoma regionerna är öar. Frågan är då om vi skall betrakta insularitet som ett definitionskriterium på populationen eller som en oberoende variabel. Om vi väljer att inkludera insularitet bland de oberoende variablerna kommer vi förmodligen att uppnå ett resultat som säger att insularitet är den viktigaste autonomideterminanten. Om vi istället avgränsar populationen till att endast omfatta öar kommer (förhoppningsvis) en annan oberoende variabel att visa sig vara betydelsefull. Denna variabel förklarar emellertid endast framväxten av autonomi bland världens östater (för en utförlig diskussion om skillnaden mellan populationskriterier och oberoende variabler se Ragin 2000: 43-63).

Skillnaden mellan populationskriterier och oberoende variabler är i och för sig oerhört viktig, men man kan ändå inte påstå att just fs/QCA skulle hantera detta problem bättre än konventionella statistiska tekniker. Jag har tidigare nämnt att större vikt borde fästas vid fastställandet av teories appliceringsområden. Att ändra på populationskriterier i statistiska analyser är inte förknippat med några tekniska svårigheter (jfr. Lieberson 2001: 332, 334).³ Sant är dock att kvantitativt inriktade forskare generellt sett borde fästa större vikt vid skillnaden mellan oberoende

variabler och det som Walker och Cohen (1985) benämner "scope statements".

Det sagda innebär emellertid inte att fs/QCA är värdelös som analysredskap. Vetenskapsidkarens uppgift är både att *testa* teorier och att *formulera* teorier. Med avseende på den förra ambitionen, dvs. att fastställa i vilken mån en teori är allmängiltig, är de kvantitativa teknikerna överlägsna de kvalitativa. Däremot är ett kvalitativt angreppssätt en absolut nödvändighet vid skapandet av nya teorier samt vid förbättrandet av existerande teorier. Endast genom att ingående betrakta vissa förfrågeställningen centrala fall kan forskaren erhålla den kunskap som ligger till grund för att finna tänkbara förklaringar till det fenomen vars variation man avser förklara.

Den kritik som riktats mot fs/QCA bygger i viss mån på att man inte velat kännas vid en forskningsstrategi som bygger på induktion och inte på deduktion. Fs/QCA-teknikens fördelar står att finna på det teorigenererande planet. Forskarens stora handlingsutrymme gör det möjligt att med hjälp av fs/QCA skapa nya teorier. Den flexibilitet avseende populationens omfattning och variablernas operationaliseringar som präglar fs/QCA omöjliggör emellertid stringenta test av specifika frågeställningar (jfr. Ragin 2000: 315-316).⁴

Avslutningsvis finns det skäl att även peka på en oroväckande trend som följt i kölvattnet av den ökade tillgången på data och på de metodologiska innovationerna.

3 Här skall inskjutas att Ragin kritiserats för att inte vara rättvis då han jämför fs/QCA med regressionsanalys. Kritikerna (t.ex. Achen 2005: 28-30; Lieberson 2001; Seawright 2005) påpekar att det finns etablerade statistiska tekniker som kan hantera de brister i linjär regressionsanalys som Ragin uppehåller sig vid.

Denna utgörs av det faktum att teorin spelar en alltmer undanskymd roll i de vetenskapliga arbeten som publiceras. Detta gäller speciellt arbeten som publiceras i artikelform. Eftersom insamlandet av data inte längre förutsätter stora arbetsinsatser inkluderas ofta en stor mängd oberoende variabler mer eller mindre slentrianmässigt i regressionsmodeller, ofta med enbart några raders motivering. God vetenskap förutsätter dock ett samspel mellan teori och empiri och det vore således önskvärt att teorin återtog den plats den förtjänar i komparativ politikforskning. Vad den teknologiska utvecklingen beträffar är det självfallet bra att nya tekniker för statistisk estimering uppkommit och att dessa används av samhällsvetare. Det finns dock klara tecken på att de teoretiska resonemangen kommit i skymundan av statistiskt finlir. I en färsk antologi varnar Collier, Brady och Seawright (2004: 266) för denna tendens och påpekar att "[t]echnification can ... devolve into a form of intellectual obscurantism in which research ceases to be driven by important substantive questions and interesting intellectual agendas". Det är med sorg man tvingas konstatera att författarnas oro är befogad.

Referenser

- Achen, Christopher H., 2005. "Two Cheers for Charles Ragin". *Studies in Comparative International Development* vol 40, s 27-32.
- 4 Den oenighet avseende forskningsdesign som föreligger mellan King – Keohane – Verba (1994) och författarna som medverkar i Brady – Collier (2004) bygger i stor utsträckning på att de förstnämnda ger råd för hur man bör testa teorier medan de sistnämnda vill skapa redskap för att upptäcka och utveckla teorier (se särskilt King – Keohane – Verba 1995: 475-476).
- Ackrén, Maria, 2005. *Territoriella autonomier i världen*. Mariehamn: Ålands fredsinstitut.
- Anckar, Carsten, 2004. *Determinants of the Death Penalty: A Comparative Study of the World*. London & New York: Routledge.
- Brady, Henry E – Collier, David (red). 2004. *Rethinking Social Inquiry: Diverse Tools, Shared Standards*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Collier, David – Brady, Henry E. – Seawright, Jason, 2004. "Sources of Leverage in Causal Inference: Toward an Alternative View of Methodology", s 229-266 i Brady, Henry E. – Collier, David (red), *Rethinking Social Inquiry: Diverse Tools, Shared Standards*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Cronqvist, Lasse. 2003. "Using Multi-Value Logic Synthesis in Social Science". Paper, General Conference of the European Consortium for Political Research, Marburg.
- Cronqvist, Lasse. 2005. *Tosmana – Tool for Small-n Analysis*. Version 1.201. Marburg: University of Marburg, tillgänglig på <<http://www.tosmana.net>>, citerad 25/9 2006.
- Freedom House*, tillgänglig på <<http://www.freedomhouse.org>>, citerad 15/9 2006.
- Goertz, Gary, 2005. "Necessary Condition Hypotheses as Deterministic or Probabilistic: Does It Matter?", *Qualitative Methods: Newsletter of the American Political Science Association Organized Section on Qualitative Methods* vol 3, s 22-27.
- King, Gary – Keohane, Robert O. – Verba, Sidney, 1994. *Designing Social Inquiry: Scientific Inference in Qualitative Research*. Princeton: Princeton University Press.
- King, Gary – Keohane, Robert O. – Verba, Sidney, 1995. "The Importance of Research Design in Political Science", *American Political Science Review* vol 89, s 475-481.
- Landman, Todd, 2003. *Issues and Methods in Comparative Politics: An Introduction* 2nd edn. London & New York: Routledge.
- Lieberson, Stanley, 2001. "Fuzzy-set Social Science. Review Essay", *Contemporary Sociology* vol 30, s 331-334.
- Lieberson, Stanley, 2004. "Response to Reassurances and Rebuttals", *Qualitative Methods: Newsletter of the American Political Science Association Organized Section on Qualitative Methods* vol 2, s 25.

- Nohlen, Dieter – Krennerich, Michael – Thibaut, Bernhard (red). 1999. *Elections in Africa*. Oxford: Oxford University Press.
- Nohlen, Dieter – Grotz, Florain – Hartmann, Christof (red). 2001. *Elections in Asia: South East Asia, East Asia, and the Pacific*. Oxford: Oxford University Press.
- Nohlen, Dieter (red). 2005. *Elections in the Americas*. Oxford: Oxford University Press.
- Nohlen, Dieter – Catón, Matthias – Stöver, Philip (red). *Elections in Europe*. Oxford: Oxford University Press (under utgivning).
- Olausson, Pär, 2004. *Islands and Autonomy: A Study of Factors that Constitute Autonomy for the European Island Regions*. Licentiatavhandling, Åbo Akademi.
- Peters, B. Guy. 1998. *Comparative Politics: Theory and Methods*. Houndmills: Palgrave.
- Popper, Karl. 1959. *The Logic of Scientific Discovery*. New York: Basic Books.
- Przeworski, Adam – Teune, Henry, 1970. *The Logic of Comparative Social Inquiry*. New York: John Wiley.
- Ragin, Charles C., 1987. *The Comparative Method: Moving beyond Qualitative and Quantitative Strategies*. Berkeley: University of California Press.
- Ragin, Charles C., 2000. *Fuzzy-Set Social Science*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Ragin, Charles C., 2005. "From Fuzzy Sets to Crisp Truth Tables", *Compass Working Paper* 28, tillgänglig på <<http://www.compass.org>>, citerad 25/9 2006.
- Sartori, Giovanni, 1991. "Comparing and Miscomparing", *Journal of Theoretical Politics* vol 3, s 243-257.
- Seawright, Jason, 2004. "Qualitative Comparative Analysis vis-a-vis Regression", *Qualitative Methods: Newsletter of the American Political Science Association Organized Section on Qualitative Methods* vol 2, s 14-17.
- Seawright, Jason, 2005. "Qualitative Comparative Analysis vis-à-vis Regression", *Studies in Comparative International Development* vol 40, s 3-26. *Transparency International*, tillgänglig på <<http://www.transparency.org>>, citerad 15/9 2006.
- Waldner, David, 2005. "It Ain't Necessarily So Or Is It?", *Qualitative Methods: Newsletter of the American Political Science Association Organized Section on Qualitative Methods* vol 3, s 27-29.
- Walker, Henry – Cohen, Bernard, 1985. "Scope Statements: Imperatives for Evaluating Theories", *American Sociological Review* vol 50, s 288-301.
- World Values Survey* Online Data-Analysis, tillgänglig på <<http://www.worldvaluessurvey.org>>, citerad 10/9 2006.